

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome

Meistaru iela 10-502, Rīga, LV-1050, tālr. 27343432, e-pasts seplp@seplp.lv, www.seplp.lv

Rīgā, 15.10.2026.

Nr. 38/6-3

Atzinums par VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” televīzijas programmas “Latvijas Televīzija 1” 2026. gada 22. septembra raidījumu “Izvēlies Latvijas nākotni! Partija fokusā”

2026. gada 23. septembrī Latvijas sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons (turpmāk tekstā arī – ombuds) saņēma [...] (turpmāk – Iesniedzējs) iesniegumu “Par iespējamiem profesionālās ētikas pārkāpumiem LTV1 priekšvēlēšanu raidījumā” (turpmāk – Iesniegums).

Iesniegumā ombudam lūgts izvērtēt VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” (turpmāk – LSM) žurnālistu Sigurda Siliņa un Gusta Kikusta *rīcību un profesionālo ētiku 2026. gada 22. septembra priekšvēlēšanu raidījumu cikla “Izvēlies Latvijas nākotni! Partija fokusā” izlaidumā, kurā tika intervēti partiju apvienības “Suverēnā vara” / Apvienība “Jaunlatvieši” pārstāvji.*

Iesniedzējs uzskata, ka *žurnālistu darbs šajā pārraidē neatbilda sabiedriskā medija misijai un pārkāpa vairākus būtiskus Sabiedrisko mediju ētikas pamatprincipus.*

Iepazīstoties ar Iesniegumu un tajā norādītā LSM televīzijas programmas “Latvijas Televīzija 1” (turpmāk – LTV1) 2026. gada 22. septembra raidījuma “Izvēlies Latvijas nākotni! Partija fokusā. “Suverēnā vara / Apvienība “Jaunlatvieši”” (turpmāk – Raidījums) saturu, ombuds pieņēma lēmumu veidot atzinumu par Raidījuma vadītāju – LSM žurnālistu Sigurda Siliņa un Gusta Kikusta (turpmāk abi kopā – Raidījuma vadītāji) rīcības atbilstību LSM Redakcionālajās vadlīnijās un LSM Rīcības un ētikas kodeksā noteiktajām prasībām.

Par pieņemto lēmumu Iesniedzējs tika informēts ar 2026. gada 24. septembra elektroniskā pasta vēstuli.

Lai sagatavotu atzinumu, ombuds no 2026. gada 23. septembra līdz 2026. gada 14. oktobrim

iepazinās ar Iesniegumā sniegto apsvērumu izklāstu un Raidījuma saturu, kurš skatāms, izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:

<https://replay.lsm.lv/lv/skaties/ieraksts/ltv/380648/izvelies-latvijas-nakotni-partija-fokusa-suverena-vara-apvieniba-jaunlatviesi>.

Izvērtējot Iesniegumu, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons
konstatē:

[1] Par Iesniegumā minēto

Ņemot vērā to, ka ombuda atzinumi ir publiski, jo anonimizētā veidā (neatklājot Iesniedzēja identitāti) ir pieejami visai sabiedrībai, lai tādējādi veicinātu sabiedrības medijpratību, kā izpratni par to – ko, kā un kāpēc sabiedriskais medijs dara, ombuds šajā atzinuma daļā ir izklāstījis Iesnieguma saturu, lai plašākai auditorijai sniegtu priekšstatu par Iesnieguma būtību un tajā izteiktajiem apsvērumiem.

Iesniedzējs uzskata, ka Raidījuma vadītāju rīcība neatbilst LSM misijai un ar to ir pārkāpti šādi Sabiedriskā medija profesionālās ētikas pamatprincipi [visi izcēlumi citētajā Iesnieguma tekstā mani – E.A.]:

1. Nemitīga kara tēmas eskalācija un panikas celšana.

*Žurnālisti [Raidījuma vadītāji – E.A.] intervijas laikā **nesamērīgi un agresīvi** forsēja jautājumus par karu, draudiem un ārpolitisko saspīlējumu. Lai gan Latvijas drošības iestādes un Aizsardzības ministrija regulāri uzsver, ka tiešu militāru draudu valstij šobrīd nav, žurnālisti ar savu jautājumu **toni un uzstājību** mākslīgi uzturēja **augstu trauksmes līmeni sabiedrībā**. Tā vietā, lai objektīvi analizētu partijas programmu (ekonomiku, labklājību), **raidījums tika pārvērsts emocionālā un biedējošā diskusijā**, kas pārkāpj Sabiedrisko mediju pienākumu sniegt **līdzsvarotu un objektīvu informāciju**, nekaitējot sabiedrības psiholoģiskajai drošībai.*

2. Politīķes privātās dzīves un radnieku (tēva) aizskaršana

*Intervijas laikā žurnālisti [Raidījuma vadītāji – E.A.] **atkārtoti un neatlaidīgi** uzdeva **agresīvus** jautājumus par partijas līderes Jūlijas Stepaņenko tēvu. Uzskatu, ka šāda **vēršanās pret politīķes ģimenes locekļiem**, kuri paši nekandidē vēlēšanās, pārkāpj žurnālistikas principu cienīt **indivīda privāto dzīvi un tiesības uz taisnīgu attieksmi**. Radnieku darbību izmantošana kā ierocis intervijā demonstrē **personisku nepatiku** un apzinātu mērķi **provocēt un diskreditēt** politiķi, nevis noskaidrot viņas pašas politisko piedāvājumu.*

3. Politiskā neitralitāte un vienlīdzīga attieksme

Žurnālistu vadītā diskusija liecināja par iepriekš ieņemtu negatīvu politisko nostāju pret konkrēto politisko spēku. Agresīvā izturēšanās, neļaušana pabeigt teikumus un provokatīvu slazdu veidošana radīja iespaidu, ka žurnālisti nedarbojas kā objektīvi moderatori, bet gan kā opozicionāri, kas mērķtiecīgi cenšas “nogremdēt” respondentus. Tas ir pretrunā ar Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā noteikto prasību nodrošināt vienlīdzīgu, taisnīgu un neieinteresētu attieksmi pret visiem politiskajiem spēkiem vēlēšanu laikā.

[2] Par Raidījuma saturu

Raidījuma pieteikumā ir norādīts [visi izcēlumi citētajā Raidījuma pieteikuma tekstā un Raidījuma satura transkriptā mani – E.A.]:

Lai palīdzētu vēlētājiem izdarīt kritisku un apzinātu izvēli 15. Saeimas vēlēšanās, Latvijas Televīzija piedāvā raidījumu ciklu “Partija fokusā”, kas sniedz visaptverošu ieskatu partiju programmās un to piedāvājumā. Balstoties uz SKDS sabiedriskās domas pētījuma datiem, ciklā piedalās politiskie spēki, kas augustā sasnieguši vismaz 2 % atbalstu. Raidījumā aicināti piedalīties piecu vēlēšanu apgabalu sarakstu līderi (1., 2. vai 3. numurs). Šajā raidījumā LTV žurnālisti Sigurds Siliņš un Gusts Kikusts iztaujā partijas “Suverēnā vara / Apvienība “Jaunlatvieši”” pārstāvjus: Vjačeslavu Stepaņenko, Armandu Kaļišuku, Jūliju Stepaņenko, Edgaru Dārznieku un Karinu Sprūdi.

Analizējot Raidījuma saturu, ombuds konstatēja, ka tā struktūru veido šādas Raidījuma uzbūves un satura tēmu iztirzājuma daļas:

1. “Sarunas atvēršana” [01:07 – 03:00 min.].

Raidījuma ievadā pēc skatītāju iepazīstināšanas ar Raidījuma dalībniekiem žurnālisti visiem Raidījuma dalībniekiem uzdod vienu “sarunas atvēršanas” jautājumu. Konkrētajā Raidījumā tika lūgts nosaukt vienu gadu vai notikumu, kas Raidījuma dalībnieku ieskatā šķiet nozīmīgs Latvijas vēsturē.

2. Latvijas aizsardzības budžets [08:05 – 20:08 min.].

Pēc iepriekš sagatavota sižeta atskaņošanas, kurā tiek izklāstīta partiju apvienības “Suverēnā vara / Apvienība “Jaunlatvieši”” [turpmāk – Apvienība] tapšanas vēsture un līdzšinējā darbība, Raidījuma fokuss tiek vērsts uz Apvienības vēlēšanu programmā piedāvātā iztirzājumu. Kā pirmais tiek uzdots jautājums, kas saistīts ar valsts drošību, ko, Raidījuma vadītājs Gusts Kikusts formulē šādi: *viens tāds no būtiskiem jautājumiem, ar ko, man šķiet, jūs tomēr atšķiraties lielā mērā no daudziem politiskajiem spēkiem – jūsu valsts, jūsu nostāja valsts drošības jautājumos.*

Raidījuma vadītājs Gusts Kikusts konkretizē uzdoto jautājumu, iekļaujot tajā Raidījuma veidotāju vērtējumu Apvienības programmā lasāmajam: ***šķiet, ka diezgan daudzas tās šķautnes, kas būtu militārā, enerģētiskā, starptautiskā, visas ir it kā vērstas uz to, lai tā kā mazinātu Latvijas valsts drošību. Vai jūs paši tā neuzskatāt? Kāds ir tas mērķis, kāpēc, kāpēc tā izskatās?***

Iekļaujot jautājumā vērtējumu, Raidījuma vadītājs Gusts Kikusts tādējādi paskaidro (pamato) redakcionālo izvēli iesākt Raidījumu tieši ar šīs tēmas izskatīšanu. Vienlaikus jāatzīst, ka šāds skaidrojums noteiktā veidā “ierāmē” iztīrājamo tēmu un norāda uz jautājuma atbildēšanas virzienu. Kā turpmākie Raidījuma gaitā uzdotie un iztīrātie jautājumi ir izdalāmi šādi:

- 1) Vai Apvienības programmas piedāvājumi attiecībā uz valsts aizsardzības budžetu nemazinās Latvijas valsts drošību?
- 2) Kā tiks sadalīti 5% no iekšzemes kopprodukta (IKP) starp militāro aizsardzību un iekšējās drošības uzturēšanu?
- 3) Cik daudz no valsts drošībai paredzētā finansējuma paliks Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem?
- 4) Kāpēc būtu jāatsakās no obligātā valsts aizsardzības dienesta?
- 5) Vai tiks saglabātas Latvijas saistības dalības NATO ietvaros un sabiedroto militārā klātbūtne valstī?

Dzirdot Raidījuma dalībnieku atbildes, var secināt, ka šis temats no intervējamo un intervētāju puses tika uztverts dažādi. Raidījuma vadītāji Apvienības vēlēšanu programmā iekļautās ieceres valsts drošības jautājumos interpretē kā finansējuma militārajai aizsardzībai samazināšanu, bet viesi, savukārt, kā valsts aizsardzības budžeta restrukturizāciju, ietverot tajā arī iekšējās drošības uzturēšanu un civilās aizsardzības, glābšanas dienestu, neatliekamās palīdzības dienestu finansēšanu. Ombuda vērtējumā, Raidījuma vadītāju mērķis bija saņemt konkrētas atbildes par precīzu valsts drošībai paredzētā budžeta sadalījumu, tomēr Apvienības pārstāvji konkrētus skaitļus vai informāciju nesniedza, bet uzsvēra profesionālās armijas, Zemessardzes, diplomātijas un brīvprātīgas piedalīšanās nozīmi Valsts aizsardzības dienestā obligātā dienesta vietā.

3. Krievu valodas loma Latvijā [20:08 – 28:36 min.].

Otra apspriešanai piedāvātā Raidījuma tēma bija *par krievu valodas lomu Latvijas dzīvē, gan oficiālajā saziņā, gan sadzīvē*. Par šo tematu Raidījuma vadītājs Gusts Kikusts dalībniekiem uzdeva šādu jautājumu: *Nu, kādai tai lomai jūsu ieskatā vajadzētu būt turpmāk?*

Apvienības pārstāvji noraidīja nepieciešamību diskutēt par šo tēmu, uzskatot, ka:

- 1) šī tēma ir balstīta bailēs [Jūlija Stepaņenko]: *Es vēlos saprast, no kā, no kā, no kā tās bailes ir*

radušās, ka mums katrā raidījumā uzdoti standarta jautājumi;

2) tā ir sabiedrību šķeļoša [Jūlija Stepaņenko]: *Mēs esam pret sabiedrības šķelšanu, un mēs esam pret to, ka cilvēki viens otram kļūst par nezvēriem; [...] politiķi un daži mediji šo naidu kurina un atbalsta. Viņi saka, tu esi nepareizā vietā piedzimis vai nepareizā valodā runā, tev vispār šeit nav vietas, mēs tevi izsūtīsim ārā. Un to mēs runājam 21. gadsimtā, šobrīd 2026. gadā cilvēki joprojām uzvedās kā viduslaikos. Diemžēl ir ļoti izplatīta šeit sabiedrības valsts, mēs esam pret sabiedrības šķelšanu. Mēs esam par cilvēcīgu attieksmi pret katru Latvijas iedzīvotāju.*

3) tā ir mākslīgi radīta un naidu veicinoša [Armands Kaļiņšcuks]: *Mums, saprotiet, sabiedrībā šīs problēmas nav. Politiķi rada šo problēmu, jo tā pati **Jaunā Vienotība uz baiļu pamata baida cilvēkus ar karu, baida vēl ar kaut ko, lai tikai būtu turētos pie varas.** Un tas ir galvenais iemesls, sanaidot cilvēkus. Medicīnas personāla vidū nav naida. Šo naidu mēģina sēt politiķi un varbūt daži augstāk stāvoši ierēdņi, kas to dara. Un, un, un šie jautājumi, ko jūs šobrīd arī mēģināt tā kā tiražēt.* [Edgars Drāznieks]: *kamēr Latvijā šo problēmu neuztaisīja mākslīgi, kamēr nesāka cilvēkus naidot savā starpā, šī problēma nebija. Reāli šī problēma nebija, bet tagad viņa ir radīta.* [Jūlija Stepaņenko]: *Viens gadījums no situācijas tiek padarīts šobrīd par pamata situāciju, par pamata gadījumu, no kuras jūs tagad esat izveidojuši veselu stāstu.*

Tādējādi ir jākonstatē, ka Raidījuma vadītāju izvirzītais jautājums par krievu valodas turpmāko lomu oficiālajā un ikdienas saziņā Latvijā, kura izskatīšanai tiek piedāvāta viena konkrēta situācija, kas skar valodas lietojumu medicīnas iestādēs, proti, kā rīkoties ārkārtas situācijās un medicīnā, ja pacients un personāls nesaprot viens otra valodu – tiek noraidīts kā sava veida “pseudoproblēma”. Atbildot uz Raidījuma vadītāju jautājumiem par Apvienības nostāju valodas politikas jautājumos, Raidījuma dalībnieki nesniedza konkrētus priekšlikumus vai redzējumu par šiem jautājumiem, bet tematiski pārvirzīja tos uz morāliem cilvēcīgas attieksmes un sabiedrības nešķelšanas apsvērumiem, apgalvojot, ka valodas problēmu pārspīlē politiķi un mediji, tādējādi aizstājot politiska uzstādījuma apspriešanu ar “moralizēšanu” par šo tēmu.

4. Nepieciešamās izmaiņas valsts izglītības politikā un kultūras vērtību saglabāšana [28:37–33:50 min].

Raidījuma vadītāji šo tēmu ietvaros uzdeva jautājumus 1) par nepieciešamajām izmaiņām skolu darba organizācijā un mācību saturā, t.sk. par jaunu mācību priekšmetu ieviešanu; 2) par mazo lauku skolu likteni; kā arī 3) par vēsturisko kultūras vērtību saglabāšanu. Šīs tēmas iztirzājumā var

konstatēt saturiski konkretizētas Raidījuma dalībnieku atbildes gan par “Skola 2030”¹ likvidēšanu, gan par mazo skolu saglabāšanu un praktiskiem risinājumiem, lai nodrošinātu pedagogus šajās skolās, kā arī par valsts līdzdalību kapsētu uzturēšanā un aizsardzībā.

5. Politisko konkurentu vērtējums [38:12–40:43 min.].

Pēc iepriekš sagatavota sižeta atskaņošanas, kurā izsakās Apvienības atbalstītāji, Raidījuma vadītāji vēlējās noskaidrot Raidījuma dalībnieku viedokli par Apvienības iespējamām saskarsmes punktiem ar citām 15. Saeimas vēlēšanu sarakstos pārstāvētajām politiskajām partijām. Ir jākonstatē, ka Raidījuma vadītāju jautājums par to, vai Apvienībai ir pieņemamas citu partiju idejas, un par iespējamo vērtību pārklāšanos ar politiskajiem konkurentiem, proti, mēģinājums sarunu virzīt uz salīdzinošu politisko spēku uzstādījumu analīzi, nesniedza iecerēto rezultātu, jo Raidījuma dalībnieki vēlējās runāt vien par to, ka citi politiskie spēki pārņem viņu sākotnējos priekšlikumus, kā arī par valdošo partiju neizpildītajiem solījumiem.

6. Apvienības finansējums, biedri un Jūlijas Stepaņenko tēva dāvinājumi [40:43–55:07 min.].

Šī ir laika izteismē plašākā Raidījuma tēma un vienlaikus arī pati kontraversālākā Raidījuma daļa. Tajā Raidījuma vadītāji vēlējās noskaidrot, vai politiskā partija “Suverēnā vara” ir uzskatāma par Stepaņenko “ģimenes partiju”, ņemot vērā Stepaņenko ģimenes ziedojumu partijai īpatsvaru. Šis jautājums virzīja sarunu uz tobrīd Latvijas plašsaziņas līdzekļos plaši apspriesto Jūlijas Stepaņenko no tēva saņemto dāvinājumu (dzīvokli un naudu) un naudas izcelsmi. Savukārt Jāņa Ādamsona personības un kriminālprocesa apspriešana šķietami nebija Raidījuma vadītāju iecere, bet gan viena Raidījuma dalībnieka iniciatīva. Taču Raidījuma veidotāju nodoms bija iztaujāt Apvienības pārstāvjus par tās deputāta kandidātes Annas Bondares Krievijas apmeklējumiem, tomēr saruna izvērtās par Raidījuma dalībnieku pārspriedumiem par pārvietošanās brīvību un liegumu noteiktām valsts amatpersonu amatu lokam apmeklēt Krieviju un Baltkrieviju.

Lielāko šī Raidījuma fragmenta daļu aizņem Jūlijas Stepaņenko skaidrojumi saistībā ar Raidījuma vadītāju uzdotajiem jautājumiem par viņas tēva dāvinājumiem un tēva personību. Analizējot jautājumu uzdošanas veidu un Raidījuma dalībnieku reakcijas, var secināt, ka Raidījuma dalībnieku uztverē šie jautājumi tiek uztverti kā aizvainojoši un Stepaņenko ģimenes privātumu

¹ Latvijas izglītības satura reforma un tās īstenošanas projekts ar oficiālo nosaukumu “Kompetenču pieeja mācību saturā”, kuru īstenoja Valsts izglītības satura centrs (VISC), un kura mērķis bija pārveidot ne tikai *ko* skolēni mācās, bet arī *kā* viņi mācās. Eiropas struktūrfondu atbalstītais projekts noslēdzās 2023. gada 31. decembrī, un sīkāka informācija par to gūstama, skatot tīmekļa vietnes saiti: <https://www.skola2030.lv/lv>.

aizskaroši.

7. Valsts pārvaldes efektivizācija [55:08–59:35 min.].

Raidījums tiek noslēgts ar Raidījuma veidotāju jautājumiem par Apvienības redzējumu par nepieciešamajām reformām valsts pārvaldē, kas ļautu ietaupīt valsts līdzekļus. Apvienības pārstāvji sniedz vairākus konkrētus piemērus šādām iecerēm: Apvienības ieskatā nelietderīgs Rīgas pieminēkļu aģentūras komandējums; obligātās iepirkuma komponentes elektroenerģijas ražotāju atbalstam (OIK) atcelšana; valsts iepirkumu sistēmas sakārtošana; valsts pārvaldes iestāžu funkciju audits; nekustamā īpašuma nodokļa atcelšana jauniešiem; samazinātas PVN likmes.

[3] Par ombuda kompetenci

Nemot vērā Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma (turpmāk - SEPLPL) 18. panta pirmajā daļā ombudam noteikto kompetenci pārraudzīt sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu sniegto pakalpojumu atbilstību SEPLPL 1. pantā noteiktajam mērķim un 3. pantā noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem, kas izvērsti LSM pašregulējošajos dokumentos – Redakcionālajās vadlīnijās un Rīcības un ētikas kodeksā – ombuda funkcijās ir pārraudzīt un sniegt savus atzinumus par to, vai LSM saturā (raidījumu, sižetu, rakstu u.c.) un tā veidošanas laikā veiktās žurnālistiskās darbības un pieņemtie redakcionālie lēmumi atbilst **profesionālās darbības principiem un profesionālās ētikas prasībām.**

Ievērojot minēto, ombuda iespējās ir sniegt atzinumu par Raidījuma vadītāju rīcības atbilstību šādām LSM pašregulējošajām prasībām:

1. Rīcības un ētikas kodeksa 2.2. punktā noteiktajam darbības pamatprincipam:

LSM darbinieki savus pienākumus veic saskaņā ar sabiedrisko mediju vispārpieņemtajām pamatvērtībām, kas ir neatkarība, uzticamība un cilvēka cieņa. Šīs vērtības caurauž gan medija ikdienas darbu, gan radīto saturu.

2. Redakcionālo vadlīniju 1.3. punktā noteiktajai LSM redakcionālajai vērtībai *Neatkarība*:

LSM ir redakcionāli neatkarīgs un nepakļaujas valsts varas, pašvaldību institūciju, politisko partiju, reliģisko organizāciju, ekonomisko aprindu, kādu grupu un atsevišķu personu interesēm, ietekmei un citādiem mēģinājumiem iejaukties to darbā.

3. Redakcionālo vadlīniju 1.4. punktā noteiktajam LSM darbības profesionālajam principam *Objektivitāte*:

LSM satura izklāstā balstās uz faktiem, izmanto informāciju, kas palīdz saprast kontekstu, un gādā, lai izskan tematam, žanram vai raidījuma formātam būtiskie argumenti un viedokļi.

Nav pieļaujama tendenciozitāte satura izklāstā, ziņu vai materiāla izkārtojumā, balss intonācijā vai vārdu izvēlē. [..]

LSM redakcionālie standarti neprasa absolūtu neitralitāti katrā jautājumā, īpaši, ja tas ir pretrunā ar demokrātijas pamatprincipiem. LSM skaidri un nepārprotami nostājas demokrātisko, cilvēktiesību un vispārpieņemto humāno vērtību pusē.

Veidojot saturu, LSM nepārstāv nekādas citas intereses, kā vienīgi sabiedrības intereses zināt patiesību par notikumiem, kas tai varētu būt svarīgi un interesanti.

4. Redakcionālo vadlīniju 2.6. punktā “Varas pārstāvji LSM veidotajā saturā” noteiktajam:

Politiskā neietekmējamība ir LSM pamatvērtība, no kuras atkarīga auditorijas uzticēšanās. Žurnālists nedrīkst pārstāvēt nevienas politiskās partijas intereses. [..]

LSM ikdienā ievēro politisko neitralitāti, tomēr var paust redakcionālo nostāju jautājumos, kas skar mediju politiku un vārda brīvību, kā arī gadījumos, ja rodas apdraudējums demokrātijas pamatvērtībām, valsts neatkarībai un sabiedrības drošībai.

5. Redakcionālo vadlīniju 1.2. punktā “Sabiedrības intereses” noteiktajam:

LSM misija ir strādāt sabiedrības interesēs, pēc augstākajiem profesionālajiem standartiem veidojot programmas un cita veida saturu..

LSM darbu nosaka sabiedrības intereses saņemt patiesu informāciju par tās dzīvi ietekmējošiem lēmumiem, procesiem un notikumiem, uzraudzīt politisko, ekonomisko un tiesu varu, stiprināt tiesiskumu un labklājību, dzīvot drošā vidē, mazināt netaisnību un nevienlīdzību, saņemt kvalitatīvu izglītību, veselības aprūpi un sociālo aizsardzību, atbalstīt nacionālo kultūru, saglabāt dabas vērtības un novērst maldinošas informācijas ietekmi.

LSM, veidojot saturu, ievēro un aizstāv cilvēka pamattiesības, demokrātiskos institūtus un morāles normas, ir pret jebkāda veida diskrimināciju. LSM izzina dažādu sabiedrības grupu intereses un nodrošina platformu, kur tiek apspriesti tām būtiski jautājumi.

LSM veicina viedokļu daudzveidību un rosina sabiedriski nozīmīgas diskusijas, lai palīdzētu cilvēkiem veidot savus uzskatus un pieņemt lēmumus.

6. Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 3. panta pirmajā daļā noteiktajam:

Sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi ir brīvi no politiskas, ekonomiskas, atsevišķu interešu grupu un citādas iejaukšanās to darbībā.

7. Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu un to pārvaldības likuma 3. panta ceturtajā daļā noteiktajam:

Sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi nodrošina viedokļu daudzveidību un savā darbībā ievēro objektivitāti, pienācīgu precizitāti un neitralitāti.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons
secina:

[4] Par Raidījuma ieceri un tās realizāciju

Raidījuma struktūras un satura detalizēta analīze ļauj ombudam secināt, ka tā veidotāji saskaņā ar Raidījuma cikla kopējo ieceri bija plānojuši iztaujāt Apvienības pārstāvjus par vismaz četriem Apvienības vēlēšanu programmas aspektiem, kas attiecas uz 1) valsts aizsardzības budžetu; 2) attieksmi pret krievu valodas lietojumu publiskajā vidē; 3) valsts izglītības un kultūras politikām; 4) nepieciešamo valsts pārvaldes reorganizāciju un valsts līdzekļu ietaupīšanas iespējām.

Visu četru sarunas tēmu izvēle ombuda vērtējumā ir pamatota, gan tāpēc, ka Apvienības uzstādījumi šajos jautājumos atšķiras no daļas politisko konkurentu piedāvājuma, gan tāpēc, ka tās skar būtiskas sabiedrības intereses.

Papildu tam Raidījuma saturu veidoja vēl divas tēmas. Pirmajai tēmai pamats bija Apvienības atbalstītāju teiktais Raidījumā demonstrētajā sižetā par iespējamām saskarsmes punktiem un kopējām vērtībām ar citu vēlēšanu sarakstu pārstāvjiem. Savukārt otrās tēmas pamatā bija tajā brīdī plašsaziņas līdzekļos plaši apspriestais jautājums par Jūlijas Stepaņenko tēva dāvinājumiem. Ņemot vērā to, ka par otro tēmu Raidījuma veidošanas brīdī publiski bija izskanējusi atšķirīga, nereti nepilnīga un pretrunīga informācija, ir tikai saprotams Raidījuma veidotāju mērķis sniegt skatītājiem precīzāku informāciju, iztaujājot to vienīgo personu, kas šajā jautājumā var sniegt vispilnīgākās un precīzākās atbildes – Jūliju Stepaņenko. Līdz ar to ir jāsecina, ka arī šo abu tēmu iekļaušana Raidījuma saturā ir redakcionāli pamatota, un tās nepieciešamību nosaka sabiedrības intereses saņemt patiesu informāciju.

Lai izvērstu norādītās tēmas, Raidījuma veidotāji, acīmredzot, bija sagatavojuši Raidījuma dalībniekiem jautājumus un plānoja strukturēt Raidījumu kā secīgu jautājumu uzdošanu un atbilžu saņemšanu, proti, kā Raidījuma dalībnieku *iztaujāšanu* ar mērķi auditorijai sniegt informāciju par konkrētā vēlēšanu saraksta pozīciju sabiedrībai būtiskos jautājumos, kas ļautu sabiedrībai

patstāvīgi formēt savu dziļākā izpratnē balstītu attieksmi par Apvienības politisko piedāvājumu.

Tomēr ir jāņem vērā, ka arī Raidījuma viesiem, visticamāk, bija savi nodomi un mērķi attiecībā uz šo Raidījumu, kas izriet no plašākā konteksta – Apvienības dalības 15. Saeimas vēlēšanās. Pilnīgi pamatoti viņi vēlējās izmantot Raidījuma sniegtās iespējas, lai vēlētajiem izklāstītu sev būtiskus jautājumus. Tas, savukārt, nozīmē, ka, visticamāk, pastāvēja tēmas, par kurām Raidījuma viesi vēlējās runāt izvērsti, bet, iespējams, bija arī tēmas, kuras viņi nevēlējās skart, jo uzskatīja tās, piemēram, par neatbilstošām un nebūtiskām vai Apvienības pozīcijas kritizējošām. Ņemot vērā, ka abu komunikācijā iesaistīto pušu nodomi un mērķi var arī atšķirties, veiksmīgai sarunas norisei svarīgi ir tas, kādu risinājumu puses spēj rast šai mērķu un nodomu pretrunai aktuālajā komunikācijas situācijā. Izvēlētais risinājums var virzīt turpmāko komunikāciju gan konfrontācijas un konflikta, gan sadarbības virzienā.

Sadarbības izpausme šādās situācijās, piemēram, var izpausties kā abpusēja pretējās puses mērķu respektēšana, proti, ļaujot otrai pusei realizēt savus mērķus, iegūt iespēju arī pašiem sasniegt savējos. Interviju raidījumos tas izpaužas, piemēram, kā konkrētu un saturiski vērtīgu (ne formālu) atbilžu sniegšana uz žurnālistu uzdotajiem jautājumiem, lai tā rezultātā iegūtajā laikā un pozitīvajā sadarbības atmosfērā spētu izklāstīt arī savu vēstījumu. Šāds risinājums balstās komunikācijas abpusējības pieņemumā, ka raidījumu viesu demonstrētā sadarbība – atbildēšana uz jautājumiem – nevilšus mudinās arī otru pusi uz sadarbību, kas, savukārt, izpaudīsies kā ļaušana raidījuma viesiem izteikt arī sev svarīgo informāciju. Šajā gadījumā pastāv pat iespēja sākotnēji plānotajai vienvirziena *iztaujāšanai* pārvērsties abpusējā *sarunā*, kad abas puses, respektējot vienu otru un pieņemot pušu komunikatīvo līdzvērtīgumu (vienādas tiesības uzdot jautājumus un vienādi pienākumi tos atbildēt), orientējas uz *saprašanos* kā savas komunikācijas regulatīvo mērķi. Taisnības labad ir jāpiebilst, ka šāds risinājums praksē tiek izvēlēts tikai tad, ja abu pušu mērķis ir vienots – saprast vienu otru – saprasties.

Ombudam ir jākonstatē, ka Raidījumā *saruna*, kā atklāts un atvērts dialogs ar mērķi *saprasties*, nav izdevusies un tajā vērojamā pušu komunikācija ir raksturojama drīzāk kā *iztaujāšanas* transformācija konfliktējošā cīņā par dominanci saskarsmes situācijā. Jāņem vērā, ka kanoniskais interviju raidījumu lomu dalījums paredz žurnālistiem dominējošu pozīciju (uzdot jautājumus un vadīt sarunu), bet Raidījuma dalībniekiem – subordinētu pozīciju (atbildēt uz jautājumiem). Ja Raidījuma dalībniekiem šāds lomu dalījums un no tā izrietošie “spēles noteikumi” nav pieņemami, tad dabiski ir viņu centieni sabotēt piedāvāto pozicionējumu un no tās izrietošo komunikācijas norisi, “nespēlēt pēc noteikumiem”, kas izpaužas vai nu kā aizsardzības manevri (piemēram, izvairīšanās no atbildēšanas uz jautājumiem, t.s. “aiziešana no jautājuma”, pārvirzot runu uz citu

tēmu), vai arī kā uzbrukuma manevri (piemēram, jautājuma atbildēšana ar pretjautājumu, uzdotā jautājuma diskreditācija un noraidīšana, norādot uz jautājuma uzdevēja šķietami negodīgiem motīviem vai apšaubot jautājuma pamatā esošās informācijas uzticamību vai patiesumu). Jebkurā gadījumā komunikācija kā informācijas sniegšanas un saņemšanas process šajā brīdī transformējas “attiecību noskaidrošanā” un cīņā par dominējošo pozīciju. Līdz ar to turpmākā komunikācijas norise vairs nav *saruna* kā pušu centieni saprasties, bet gan *cīņa* par savu komunikācijas mērķu izpildi. Raidījuma vadītāju ierastie cīņas “ieroči” šādā gadījumā ir uzstājība, neatlaidība un “saukšana pie kārtības”, bet dalībnieku “ieroči” ir noraidošās attieksmes, aizdomīguma, neuzticēšanās, aizvainojuma demonstrēšana, kuru galējās izpausmes ir atklāti uzbrukumi žurnālistiem kā pārmetumu izteikšana un centieni žurnālistus pazemināt, noniecināt.

Viss iepriekš uzskaitītais ir raksturīgas pazīmes neveiksmīgai komunikācijai. Komunikatīvo neveiksmju iemesli ir meklējami gan aktuālajā komunikācijas norisē (šajā gadījumā – Raidījumā), piemēram, kā intervējamo personu asa reakcija uz kritiskiem, nevēlamiem, nepatīkamiem jautājumiem. Tas sasaucas ar Iesniedzēja pausto vērtējumu, ka *intervijas laikā žurnālisti atkārtoti un neatlaidīgi uzdeva agresīvus jautājumus*. Taču komunikācija var neizdoties arī dēļ tās attieksmes, ar kuru puses ir “apbruņojušās” pirms savas saskarsmes un kas balstās iepriekšējos pieņēmumos (ne vienmēr pamatotos) par pretējās puses nodomiem un prognozēto komunikācijas norisi. Tas, savukārt, sasaucas ar Iesniedzēja vērtējumu, ka *žurnālistu vadītā diskusija liecināja par iepriekš ieņemtu negatīvu politisko nostāju pret konkrēto politisko spēku*.

Tomēr ir jāņem vērā, ka komunikācija ir *interaktīvs* – mijiedarbīgs, savstarpējs, reaktīvs un dinamisks – notikums, kura svarīga iezīme ir abu pušu *reciprocitāte* – savstarpīgums, kad vienas komunikācijas dalībnieka rīcība ir reakcija uz otra dalībnieka rīcību. Līdz ar to ir jāņem vērā arī raidījuma dalībnieku noteicošā attieksme pret pašu komunikācijas situāciju, t.sk. pret žurnālistiem gan kā noteiktas sociālās lomas izpildītājiem, gan kā pret personībām. Citiem vārdiem sakot, ja kāda raidījuma viesi jau sākotnēji ir noskaņojušies uz cīņu ar žurnālistiem kā saviem pretiniekiem vai pat ienaidniekiem, tad tikai ļoti retos gadījumos raidījuma vadītājiem izdodas pavērst *cīkstēšanos* konstruktīvas sarunas virzienā, jo katrs viņu uzdots jautājums tiek uztverts kā uzbrukums, bet efektīvākā (vai retoriski efektīgākā) aizsardzības stratēģija ir pretuzbrukums.

Ņemot vērā šo komunikācijas *reciprocitāti*, komunikatīvi konflikti ir cirkulāri, tāpēc nav nozīmes censties noskaidrot – “kurš sāka pirmais”. Svarīgāk ir noteikt, vai un ko puses darīja, lai pārvarētu sākotnējo pretstāvi un sāktu sadarboties ar kopēju mērķi – sniegt sabiedrībai tās interesēm atbilstošu informāciju.

[5] Par iespējām atbildēt uz Iesniedzēja iebildumiem

Nemot iepriekšējā atzinuma daļā izklāstīto, ombuds saistībā ar Iesniedzēja izteiktajiem iebildumiem par Raidījuma vadītāju rīcību secina:

1. Par *nemītīgo kara tēmas eskalāciju un panikas celšanu.*

Ombuds Raidījuma saturā nesaskatīja pierādījumus tam, ka *Žurnālisti* [Raidījuma vadītāji] *intervijas laikā nesamērīgi un agresīvi forsēja jautājumus par karu, draudiem un ārpolitisko saspīlējumu.* Raidījuma vadītāji aicināja apspriest Apvienības iecerēto valsts aizsardzības budžeta (5% apmērā no IKP) restrukturizāciju. Nenoliedzami, iemesls pieaugošajiem valsts aizsardzības tēriņiem ir pastāvošā ģeopolitiskā situācija, Krievijas iebrukums Ukrainā, taču šis konteksts Raidījumā vispār netika apspriests, iespējams, arī tāpēc, lai Raidījuma dalībnieki nenonāktu viņiem grūti atbildama jautājuma priekšā par agresoru šajā karā.

Ne tikai burtiskajā Raidījuma saturā, bet arī tā pragmatiskajā (rīcības) saturā, kuru izsaka tas – kā par kādu tēmu tiek runāts, proti – runas tonī, intonācijās, ombuds nesaskatīja pazīmes, *ka žurnālisti ar savu jautājumu toni un uzstājību mākslīgi uzturēja augstu trauksmes līmeni sabiedrībā, kas nodarītu kaitējumu sabiedrības psiholoģiskajai drošībai.* Aizsardzības budžeta tēmas iztirzājuma vienīgais iemesls un konteksts bija Apvienības programmā minētais šajā jautājumā. Vienīgais teksts Raidījumā, kas sasaucas ar Iesniedzēja sniegto vērtējumu, izskanēja no Raidījuma viesā – Armanda Kaļiščuka puses – *Politīķi rada šo problēmu, jo tā pati Jaunā Vienotība uz baiļu pamata baida cilvēkus ar karu, baida vēl ar kaut ko, lai tikai būtu turētos pie varas. Un tas ir galvenais iemesls, sanaidot cilvēkus.*

2. Par *politiķes privātās dzīves un radnieku (tēva) aizskaršanu*

Kā jau iepriekš tika norādīts šajā atzinumā, iemesls šī jautājuma apspriešanai Raidījumā bija tā aktualitāte un publiski pieejamā, ne vienmēr pilnvērtīgā informācija par šo jautājumu, kas tika sniegta plašsaziņas līdzekļos, tai skaitā aktuālajās mediju intervijās ar Jūliju Stapaņenko. Raidījuma vadītāju uzdotie jautājumi liecināja, ka viņu rīcībā joprojām bija nepilnīga un pat kļūdaina informācija (piemēram, par pārrobežu transakcijām). Tomēr žurnālistu noteicošā motivācija bija skaidrības ieviešana šajā neskaidrajā jautājumā. Raidījuma vadītāju uzdotajos jautājumos ombuds nesaskatīja pazīmes, kas ļautu tos vērtēt kā *vēršanos pret politiķes ģimenes locekļiem, indivīda privātās dzīves aizskārums un tiesību uz taisnīgu attieksmi liegšanu, kā to saskata Iesniedzējs.* Ombuds nevar piekrist Iesniedzēja vērtējumam, ka jautājumi par tēva dāvinājumu *demonstrē personisku nepatiku un apzinātu mērķi provocēt un diskreditēt politiķi.* Šie jautājumi ombuda vērtējumā bija neitrāli formulēti un to mērķis bija iegūt informāciju, lai

auditorija saņemtu skaidras un konkrētas atbildes, tādējādi izvairoties no tobrīd Latvijas informatīvajā telpā izplatītajiem minējumiem un pieņēmumiem. Raidījuma vadītājiem bija tiesības uzdot Raidījuma dalībnieci arī tos jautājumus, kurus tā jau neskaitāmas reizes bija atbildējusi citās intervijās ([Vjačeslavs Stepaņenko]: *šobrīd Jūs jau piektie vai sestie žurnālisti, kas tērē šobrīd ētera laiku, lai pamēģinātu no tā uztaisīt kaut kādu skandālu*), jo Raidījuma veidotāji nevar pašauties uz to, ka Raidījuma skatītāji zina šo informāciju.

3. Par politisko neitralitāti un vienlīdzīgu attieksmi.

Ombuds nevar piekrist Iesniedzēja apgalvotajam, ka SEPLPL ir noteikta prasība *nodrošināt vienlīdzīgu, taisnīgu un neieinteresētu attieksmi pret visiem politiskajiem spēkiem vēlēšanu laikā*. [izcēlums mans – E.A.] Šī likuma 3. pantā ir noteikti LSM darbības pamatprincipi, no kuriem pirmais paredz LSM brīvību no politiskas, ekonomiskas, atsevišķu interešu grupu un citādas iejaukšanās to darbībā, bet ceturtais paredz LSM pienākumu nodrošināt viedokļu daudzveidību un savā darbībā ievērot **objektivitāti**, pienācīgu precizitāti un **neitralitāti**, ir saistoši LSM arī ārpus priekšvēlēšanu agitācijas perioda. Šo pamatprincipu iespējamus pārkāpumus Iesniedzējs saskata saistībā ar Žurnālistu *iepriekš ieņemtu negatīvu politisko nostāju pret konkrēto politisko spēku*, par kuru, Iesniedzēja ieskatā, liecina *agresīvā izturēšanās, neļaušana pabeigt teikumus un provokatīvu slazdu veidošana*.

Veicot Raidījuma satura izpēti, kas paredz ne tikai “burtiskā satura” *semantikas* izvērtējumu (*ko saka*), bet arī Raidījuma vadītāju runas *pragmatikas* izpēti (*ko dara*), īpaši koncentrējoties uz uzdoto jautājumu formulējumiem un to ikreizējo funkciju noteikšanu, kā arī dekonstruējot Raidījuma vadītāju runas *stratēģiju* (*ko vēlas panākt*), un, izanalizējot runas *ekspresijas* pausto attieksmju aspektā (*kāda ir attieksme*), ombuds secina, ka Raidījuma vadītāju runā nav identificējami pierādījumi par viņu agresīvu rīcību pret Raidījuma dalībniekiem. Lai arī Raidījuma vadītāju attieksme pret Raidījuma dalībniekiem nav atbalstoši komplimentāra un piekrītoši pazemīga, ombuds nerada pierādījumus tam, ka tā būtu agresīvi uzbrūkoša, noraidoša, naidīga. Šāds ombuda secinājums balstās Raidījuma vadītāju uzdoto jautājumu formas un funkciju analīzē.

Intervijas laikā Raidījuma vadītāji pārsvarā uzdod jautājumus, kas pēc formas (intonācija) un pēc funkcijas sarunā (nodoms) ir klasificējami kā *interrogatīvi* (jautājoši) jautājumi, proti, jautājumi, kas tiek uzdoti ar mērķi gūt informāciju atbildes formā. Visbiežāk tiek lietoti Raidījuma dalībnieku viedokļus un pozīciju izzinoši jautājumi, bet, ņemot vērā aktuālās komunikācijas ne īpaši veiksmīgo norisi (atbilžu nesaņemšana), Raidījuma vadītāji ir spiesti lietot arī atbildes precizējošus jautājumus, uzdot papildjautājumus. Atsevišķos gadījumos sarunas tēmas padziļināšanas nolūkos

tiek lietoti analītiski jautājumi par Raidījuma dalībnieku pozīcijas iemesliem vai cēloņiem, un pat daži t.s. *kritiskie jautājumi* (piemēram, *Kā mēs atkāpjoties no 5%, viņus pārdalot, reizē saglabājam ilgtermiņa saistības?*), kuru funkcija ir norādīt uz aktuālām pretrunām Raidījuma dalībnieku teiktajā. Īpaša loma, protams, Raidījumā ir *atkārtotajiem jautājumiem*, kuru galvenā funkcija sarunā ir neļaut respondentam izvairīties no atbildes sniegšanas. Šādus *atkārtotus jautājumus* Raidījuma vadītāji lieto arī situācijās, kad uz saviem jautājumiem ir saņēmuši atbildi pretjautājuma veidā, vai arī, kad Raidījuma dalībnieki proaktīvi neļauj Raidījuma vadītājiem izteikt savus jautājumus, kā arī tad, kad sniegtās atbildes nav konkrētas vai pilnīgas (spilgtākais piemērs šādam atkārtotu jautājumu lietojumam ir Raidījuma vadītāja Sigurda Siliņa atkārtoto jautājumu virkne: *Kur ietaupīsim? Uz ko [var ietaupīt]? Cik var ietaupīt? Valsts pārvaldē, kur var ietaupīt? Kur vēl var ietaupīt? Kur vēl ietaupīt valsts pārvaldē? Es jums uzdevu jautājumu...Kur vēl ietaupīt valsts pārvaldē?*). Šāda Raidījuma vadītāju *uzstājība* un *neatlaidība* ir saņemto atbilžu (ne)kvalitātes sekas, tāpēc tā nav uzskatāma par *agresīvas* intervēšanas izpausmi. Tādējādi ir jāsecina, ka interrogatīvo jautājumu (jautājošo jautājumu) uzdošana atbilst žurnālistiskās intervijas profesionālajiem standartiem un izsaka žurnālista funkciju intervijā – uzdot jautājumus, lai auditorija gūtu informāciju.

Tomēr ir jāņem vērā, ka komunikācijā mēdz uzdot arī tādus jautājumus, kas pēc savas formas (intonācijas) šķiet jautājumi, taču to funkcija ir *retoriska* – noteikta komunikatīvā efekta panākšana, un nevis *interrogatīva* – informācijas ieguve. Ombuds pieņem, ka Raidījuma dalībnieki (un secīgi arī Iesniedzējs) virkni Raidījuma vadītāju uzdotos jautājumus ir uztvēruši kā retoriskus un tamdēļ – manipulatīvus. Šāds iespaids var rasties galvenokārt tā iemesla dēļ, ka Raidījuma vadītāji interrogatīvo jautājumu izpratnei, kā arī pašas jautāšanas motivācijas skaidrojumam, ir spiesti iekļaut jautājumos arī plašāku kontekstuālu informāciju (skaidrot un precizēt jautājumu). Tas nevilšus rada iespaidu, ka jautājumiem ir vien retoriska funkcija, ka jautājums tiek uzdots, lai, piemēram, paustu intervētāja attieksmi (prezumējošs jautājums) vai pozīciju (proponējošs jautājums). Ombuda vērtējumā šāds iespaids Raidījuma dalībniekiem varēja rasties arī tāpēc, ka viņu atbildes uz uzdotajiem jautājumiem prognozējami atšķiras no iedomātā sabiedrības konsensa (vispārpieņemtā). Līdz ar ko Raidījuma vadītāju jautājumi tiek uztverti kā mēģinājums konfrontēt dominējošo sabiedrības viedokli ar Raidījuma dalībnieku atšķirīgo redzējumu. Tā rezultātā Raidījuma vadītāju uzdotie un funkcionāli izzinošie jautājumi nevilšus tiek uztverti kā provokācija – mēģinājums destabilizēt komunikācijas situāciju un preventīvi noliegt Raidījuma dalībnieku viedokļus.

Izvērtējot Raidījuma norisi, ombudam kļuva saprotama šāda Raidījuma dalībnieku uztvere, taču

analizējot Raidījuma vadītāju runas intonācijas, ombuds nerada apstiprinājumu šādas uztveres pietiekamam pamatojumam. Ombuds neatklāja Raidījuma vadītāju runā klaji manipulatīvu retorisko jautājumu lietojumu, kas liecinātu par Iesniedzēja norādīto *provokatīvu slazdu veidošanu*. Šāds sofistisks retoriskais paņēmieni parasti izpaužas kā t.s. “viltus dilemmu” veidošana, vienkāršojot situāciju ar bipolāras izvēles piedāvājumu. Šādu paņēmieni ombuds nekonstatēja Raidījuma vadītāju runā, līdz ar to pieņem, ka šāds iespaids varētu rasties vien saistībā ar t.s. *kritisko jautājumu* uzdošanu, kuru komunikatīvā funkcija ir norādīt uz pretrunām sarunas partnera teiktajā vai pretstatīt dažādus viedokļus. Jautāšanas kritiskā funkcija ir legītīma žurnālistikas prakse, žurnālistu uzdotajiem jautājumiem nav prasības būt komplimentāriem.

Lai arī Raidījuma vadītāja Gusta Kikusta runā dažkārt izskan viegla ironija, ombuds nesaskata iespēju nevienam no šī žurnālista uzdotajiem jautājumiem klasificēt kā *sarkastisku*, proti, kā sarunas partnera izsmiešanu un pazemošanu.

Tādējādi ombuds secina, ka, lai arī Raidījuma norise ir vērtējama kā komunikatīvi neveiksmīga, jo abas puses nespēja vienoties par konstruktīvu sadarbību sabiedrības interešu vārdā – sniegt tai vērtīgu informāciju, Raidījuma norises analīze nesniedza pierādījumus tam, ka Raidījuma vadītāji ir rīkojušies kā *opozicionāri, kas mērķtiecīgi cenšas “nogremdēt” respondentus*. Iespējams, šāda Iesniedzēja vērtējuma pamatā ir pārprasts Raidījuma formāts.

Priekšvēlēšanu laikā politisko spēku pārstāvji ir tendēti skatīties uz LSM priekšvēlēšanu saturu kā uz priekšvēlēšanu aģitācijas izpausmi. Ja Priekšvēlēšanu aģitācijas likums nosaka viena nosaukuma deputātu kandidātu sarakstā esošajiem deputātu kandidātiem tiesības izmantot priekšvēlēšanu aģitācijai valsts nodrošināto bezmaksas raidlaiku šajā likumā noteiktajos gadījumos, kārtībā un apjomā, tad arī dalība LSM priekšvēlēšanu raidījumos nepamatoti tiek skatīta kā šādas priekšvēlēšanu aģitācijas gadījums. Tomēr tas, ka par piedalīšanos LSM redakcionāli veidotajos priekšvēlēšanu raidījumos nav jāmaksā, vēl nenozīmē, ka šie raidījumi ir skatāmi *bezmaksas priekšvēlēšanu aģitācijas* regulējuma ietvarā, jo tie ir **redakcionāli veidoti raidījumi**, kuru saturu nosaka ļoti konkrēti redakcionāli apsvērumi, kārtību un principus nosaka LSM izstrādāta atsevišķa kārtība, un kuri nav redakcionālas patvaļas izpausme, bet raidījumu žurnālistiskās ieceres determinēti.

Citiem vārdiem sakot, ja *bezmaksas priekšvēlēšanu aģitācijai* atvēlētā raidlaika izmantošana ir pilnīgi vēlēšanu sarakstu ziņā, tad redakcionāli veidotajos priekšvēlēšanu raidījumos vēlēšanu sarakstu pārstāvju rīcības brīvība ir ļoti ierobežota – piedalīties var tikai tad, ja aicina, un tikai tie, kuri tiek aicināti; nevar izteikties, kad grib, bet tikai tad, kad raidījuma vadītājs atļauj; nevar runāt,

cik ilgi gribētos, bet tikai tik ilgi, kamēr netiek pārtraukts; nevar teikt, ko grib, bet tikai raidījuma vadītāja diktētās tēmas ietvaros; jāatbild uzdotie jautājumi un nevar no tiem izvairīties, utt. Visi šie deputātu kandidātu brīvības ierobežojumi ir nevis LSM patvaļa, bet raidījumu formātu noteiktas prasības, ar mērķi sniegt sabiedrības interesēm atbilstošu informāciju par vēlēšanu sarakstu piedāvājumu un kritisku to izvērtējumu.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

vērš uzmanību:

[6] Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds atzinumus sniedz normatīvo aktu definētajās kompetences robežās un izmantojot Redakcionālo vadlīniju un Rīcības un ētikas kodeksa normas, kas attiecas uz profesionālo ētiku un tās ievērošanu redakcionālajos lēmumos un profesionālajās procedūrās. Nedz normatīvie akti, nedz Redakcionālās vadlīnijas un Rīcības un ētikas kodekss nedod ombudam tiesības sniegt Iesniegumā minēto apstākļu juridisko izvērtējumu. Saskaņā ar SEPLPL 18. panta otro daļu ombuda lēmums iesnieguma iesniedzējam nav saistošs un nav nedz apstrīdams, nedz pārsūdzams.

Izvērtējot konstatēto, sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

atzīst:

[7] Ombuds neatzīst Raidījuma vadītāju rīcībā LSM Rīcības un ētikas kodeksa 2.2. punktā noteikto *neatkarības, uzticamības un cilvēka cieņas* ētisko principu, kā arī LSM Redakcionālo vadlīniju 1.3. punktā noteiktās LSM redakcionālās vērtības *Neatkarība* pārkāpumus.

Raidījuma vadītāji rīkojās redakcionāli noteiktā intervijas formātā un uzdeva jautājumus par sabiedriski nozīmīgiem Apvienības politiskā piedāvājuma jeb programmas aspektiem. Raidījuma saturs nesniedz pamatu secinājumam, ka jautājumi būtu uzdoti personiskas nepatikas, pazemošanas vai politiķes ģimenes locekļu aizskaršanas nolūkā. Jautājumu kritiskums, to atkārtošana un Raidījuma vadītāju uzstājība pati par sevi nav LSM pašregulējošo prasību pārkāpums, ja jautājuma mērķis ir iegūt auditorijai nozīmīgu informāciju. Izvairīgas atbildes mēdz mudināt žurnālistus uzdot kritiskākus jautājumus.

Ombuda rīcībā nav faktu, kas norādītu, ka Raidījuma tēmu izvēli, jautājumu saturu vai Raidījuma vadītāju rīcību būtu noteikušas kādas politiskās partijas, valsts vai pašvaldības institūcijas, interešu grupas vai atsevišķas personas intereses. Raidījuma vadītāju centieni saglabāt Raidījuma saturisko vadību un neatlaidīga atgriešanās pie redakcionāli izvēlētajiem jautājumiem ir redakcionālās autonomijas izpausme.

[8] Ombuds neatzīst Raidījuma vadītāju rīcībā LSM Redakcionālo vadlīniju 1.4. punktā noteiktā LSM darbības profesionālā principa *Objektivitāte* pārkāpumus.

Raidījumā tika apspriesti vairāki būtiski Apvienības vēlēšanu programmas aspekti, tika dota iespēja tās pārstāvjiem izklāstīt savus argumentus un atbildēt uz kritiskiem un precizējošiem jautājumiem. Ombuds nekonstatēja Raidījuma vadītāju rīcībā faktu sagrozīšanu, būtisku argumentu apzinātu noklusēšanu, tendenciozu materiāla izkārtojumu vai tādu balss intonācijas un vārdu izvēles lietojumu, kas liecinātu par iepriekšpieņemtu negatīvu attieksmi pret Apvienību. Atsevišķos jautājumos ietvertais vērtējums un to izteiktais sarunas “rāmējums”, vērtējot Raidījumu kopumā, nesasniedz tendenciozitātes vai manipulatīvas intervēšanas kritisko sliekšni.

[9] Ombuds neatzīst Raidījuma vadītāju rīcībā LSM Redakcionālo vadlīniju 2.6. punktā noteikto prasību attiecībā uz varas pārstāvju reprezentāciju LSM veidotajā saturā pārkāpumus.

Raidījuma vadītāju kritiskie un atkārtotie jautājumi nav pielīdzināmi politiskai opozīcijai intervējamam politiskajam spēkam. Raidījumā nav konstatēta citu politisko partiju interešu pārstāvēšana, centieni ietekmēt auditoriju par labu kādam politiskajam konkurentam. Raidījuma vadītājiem nav pienākums priekšvēlēšanu intervijas raidījumā būt komplimentāriem. Raidījuma vadītāju pienākums ir būt kritiskiem – pārbaudīt politiķu izteikumus, noskaidrot viņu pozīcijas un pieprasīt konkrētas atbildes.

[10] Ombuds neatzīst Raidījuma vadītāju rīcībā LSM Redakcionālo vadlīniju 1.2. punktā izteiktās LSM misijas pārkāpumus.

Raidījuma tēmas – valsts drošība, valodas politika, izglītība, kultūras vērtību saglabāšana, valsts pārvaldes efektivitāte, politiskā sadarbība un Apvienības finansējums – skar sabiedrībai būtiskus jautājumus un bija saistītas ar vēlēšanu tiesībām saņemt informāciju, kas nepieciešama kritiskas un apzinātas izvēles izdarīšanai. Arī jautājumi par Jūlijas Stepaņenko tēva dāvinājumiem bija redakcionāli pamatoti, jo tie attiecās uz publiski apspriestas un nepilnīgi izskaidrotas informācijas noskaidrošanu. Lai gan Raidījuma komunikatīvā norise nebija veiksmīga un mazināja iespēju iegūt pilnvērtīgas atbildes, tas pats par sevi nenozīmē, ka LSM nebūtu darbojies sabiedrības interesēs.

Redakcionālie lēmumi par Raidījuma tēmām izriet no LSM pienākuma darboties sabiedrības interesēs. Sabiedrības intereses ir vienīgais apsvērums, kas pamato LSM redakcionālo lēmumu nepieciešamību, tāpēc katram sabiedriskā medija redakcionālajam lēmumam ir jābūt ar tādu pamatojumu, kas balstīts identificējamās un argumentēti izskaidrojamās sabiedrības interesēs saņemt patiesu informāciju par tās dzīvi ietekmējošiem lēmumiem, procesiem un notikumiem, uzraudzīt politisko, ekonomisko un tiesu varu, stiprināt tiesiskumu un labklājību, dzīvot drošā

vidē, mazināt netaisnību un nevienlīdzību, novērst maldinošas informācijas ietekmi, kā tas ir noteikts Redakcionālajās vadlīnijās. Ombuda ieskatā sabiedrības intereses pamato Raidījuma veidošanā pieņemtos redakcionālos lēmumus.

[11] Ņemot vērā, ka ombuds Raidījuma vadītāju rīcībā neatzīst LSM pašregulējošajos dokumentos – Rīcības un ētikas kodeksā un Redakcionālajās vadlīnijās – izteikto prasību pārkāpumus, secīgi ombuds arī neatzīst Raidījuma vadītāju rīcībā SEPLPL 3. pantā noteikto LSM darbības pamatprincipu pārkāpumus.

Veicot izvērtējumu, ombuds nekonstatēja pazīmes, kas liecinātu par kāda ārēja politiska, ekonomiska vai atsevišķu interešu grupu ietekmi uz Raidījuma saturu. Raidījuma saturs, aplūkotās tēmas, Apvienības pārstāvjiem nodrošinātā iespēja paust savu viedokli un Raidījuma vadītāju jautājumu profesionālā funkcija nedod pamatu secināt, ka būtu pārkāpta SEPLPL 3. panta ceturtajā daļā noteiktā prasība ievērot objektivitāti, pienācīgu precizitāti un neitralitāti. Raidījuma komunikatīvais neveiksmīgums un intervējamo personu neapmierinātība ar jautājumu kritiskumu pati par sevi nav šo pamatprincipu pārkāpums. Iesniegumā norādītie iebildumi par kara tēmas eskalāciju un panikas celšanu, politiķes privātās dzīves un viņas tēva aizskaršanu, kā arī politiskās neitralitātes un objektivitātes neievērošanu, veicot izvērtējumu, nav apstiprinājušies.

Tas, ka Raidījuma vadītājiem Raidījuma gaitā pilnvērtīgi neizdevās mazināt komunikatīvo spriedzi, lai Raidījums nepārvērstos cīņā par dominanci, bet auditorija saņemtu iespējami pilnīgas, konkrētas un saturiski vērtīgas atbildes, norāda uz komunikācijas neveiksmi, pusēm nesadarbojoties, nevis likuma un/vai pašregulējošo prasību pārkāpumiem. Lai arī SEPLPL 3. panta trešā daļa nosaka, ka LSM savas programmas un pakalpojumus veido atbilstoši augstām ētikas un kvalitātes prasībām, nodrošinot žurnālistikas izcilību un ievērojot visaugstākos starptautiskos profesijas un kvalitātes standartus, tomēr šī prasība izsaka LSM darbības regulatīvo mērķi. Virzībā uz šo mērķi ir iespējamās arī neveiksmes, taču atbildība par sabiedrības interešu ievērošanu attiecas ne tikai uz LSM programmu un pakalpojumu veidotājiem, tai jābūt saistošai arī politiķiem, kas pretendē uz sabiedrības interešu pārstāvniecību.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas

līdzekļu ombuds

(paraksts)*

Edmunds Apsalons

*DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR
LAIKA ZĪMOGU